

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

на съдиите Асен Манов и Иван Григоров по решението от
21.09.2000 по к.д.№9/2000

I. Преди всичко намираме, че решението е постановено по едно недопустимо искане. То засяга въпроси, относно формирането на състава на Конституционния съд, а по тях съдът не може да се произнася; те са от изключителна и неконтролируема компетентност на институциите, които избират съдиите в този съд.

В това отношение има прецедент в практиката на Конституционния съд, а именно: решението №11 от 20 октомври 1994 г. по к.д.№16/94 г., (обн., ДВ, бр.92 от 1994). С него са отхвърлени като недопустими искането за тълкуване на конституционния текст (чл.147, ал.3), отнасящ се до изискванията, на които трябва да отговаря един конституционен съдия (притежаването на “високи нравствени качества”), както и искането за обявяването за противоконституционен акта за назначаване на съдията Георги Марков, поради това че не отговарял на тези изисквания, тъй като е сътрудничил с органите на бившата Държавна сигурност. И двете искания са отхвърлени като недопустими, като съдът е приел, че е извън неговите правомощия контрола върху избора (респ.назначението) на член на Конституционния съд. Според изводите в това решение възможността да упражнява такъв контрол би означавала съдът да има крайна и решаваща

дума при формиране на собствения си състав. А това съдът е приел за недопустимо с оглед на принципите и общия дух, върху който е изградена Конституцията. Посочено е, че такава възможност е изключена и само затова, защото контролът изобщо е невъзможен за актовете на една от институциите, които избират конституционните съдии (общото събрание на съдиите от Върховния касационен съд и Върховния административен съд). Би било неправилно да се допусне такъв контрол върху актовете на Народното събрание и на президента, след като актовете на съдебната власт са неконтролируеми.

Аргументите в това решение на Конституционния съд важат в еднаква степен и за настоящия случай. Продължителността на мандата на един избран (назначен) конституционен съдия е основен елемент от акта на съответната институция за избора (назначението) на съдията. И, както е прието в казаното решение на съда, че е недопустимо тълкуването на текстовете, отнасящи се до избора (назначението) на конституционните съдии, както и атакуването пред Конституционния съд на актовете за избиране или назначение на такива съдии, така е недопустимо третирането на въпроса за продължителността на мандата им под формата на тълкуване на съответните конституционни текстове по този въпрос или в едно производство за обявяване на противоконституционност на актовете за избор (назначение) на съдия по този въпрос. И в двата случая ще е налице недопустима намеса във функциите на институциите, които конституират Конституционния съд, и практически пряко участие на самия съд във формирането на собствения му състав чрез определянето на мандата на членовете му.

Като постановено по едно недопустимо от конституционна гледна точка искане, може да се постави въпроса доколко това решение е

действително и дали има предвидената в чл.14, ал.6 от Закона за Конституционен съд (ЗКС) задължителна сила за всички и по-конкретно: за институциите, от чиято изключителна компетентност е да избират (назначават) съдиите в Конституционния съд (Народното събрание, президентът и съдебната власт).

II. И по същество решението е неправилно и постановено при несъобразяване с основни положения в Конституцията.

Единствената конституционна разпоредба, която определя мандата на съдиите от Конституционния съд, е чл.147, ал.2 от Конституцията и тя постановява, че мандатът на съдиите от този съд е 9 години. Извън нея няма никакви конституционни текстове, които да допускат изключения или отклонения от тази разпоредба и да предвиждат възможности да се избира, респ.назначава, съдия за друг срок. Това е подчертано изрично и в чл.4, ал.2 ЗКС, според който мандатът на **всеки** съдия е 9 години.

Не е предвидена и възможност за съкращаване или предсрочно прекратяване на 9-годишния мандат на съдиите в Конституционния съд, освен в изчерпателно посочените случаи в чл.148, ал.1, т.2-6 от Конституцията. Измежду тях не фигурират заместниците на съдии, напуснали поради предсрочно прекратен мандат, за които се поддържа в решението, че мандатът им се прекратявал с изтичането на 9-годишния срок, за който са избрани съдиите, които са заместили. В ал.3 на чл.148 от Конституцията е предвидено само, че при прекратяване на мандата на конституционен съдия на негово място се избира друг. Не е казано обаче, че новият съдия се избира например “в рамките на мандата”, “за срок до края на мандата” или че “довършва мандата” на напусналия съдия, както това се поддържа в искането за тълкуване и е прието в решението на съда.

Такъв извод не може да се направи от думите “на негово място” в текста на казаната ал.3. Те не означават нищо друго, освен че освободеното място трябва да се попълни с друг съдия от същата квота, от която е бил предишния; няма и намек, че този съдия не ползва предвидения в чл.147, ал.2 от Конституцията 9-годишен мандат.

Не се съдържат аргументи за направените в решението изводи от разпоредбата на чл.147, ал.2 изр. трето от Конституцията, съгласно която съставът на Конституционния съд се обновява през три години от всяка квота. В текста е изрично предвидено, че това става по ред, определен със закон. А според §2 от Преходните и заключителни разпоредби към ЗКС, такъв ред за обновяване е установен само през първия мандат и то след изтичане на първите 3 години и първите 6 години от него. Това са единствените предвидени в закона възможности за предсрочно прекратяване на мандата на конституционните съдии, извън посочените в чл.148, ал.1 от Конституцията. След шестата година от създаването на съда мандатът на съдия в Конституционния съд може да се прекратява единствено на някое от основанията, изброени изчерпателно в този конституционен текст. А поради изтичане на мандата – това може да стане само на основание по т.1 на чл.148, ал.1 от Конституцията; а то е формулирано така: “изтичане на **определения** срок”. Очевидно се има предвид конституционно определения срок от 9 години; друг “определен” от Конституцията срок няма. Изобщо не е предвидена хипотеза, при която е възможно да се избира (или назначава) съдия с друг мандатен срок: по-къс или по-дълъг.

Доводът, че ако заместникът на напуснал предсрочно съдия има пълен 9-годишен мандат, би се нарушило правилото по чл.147, ал.2 от Конституцията за обновяване на състава на съда през три години от всяка

квота, е неоснователен. Никъде не е казано, че това обновяване трябва да се извършва на всеки три години едновременно с по четирима съдии. Това е предвидено само за първите три и първите шест години през първия мандат на съда (§2 от Преходните и заключителни разпоредби към ЗКС). След шестте години обновяването ще настъпва по естествен път – само в предвидените в чл.148, ал.1 от Конституцията случаи: при изтичане на пълния мандат на съдиите или при предсрочно прекратяване на мандата на някой от тях. Едновременност на смяната на съдиите от всяка квота обаче не е заложено в текста на чл.147, ал.2 от Конституцията като някакво абсолютно изискване при обновяването на състава на съда.

Неоснователен е и извода, че с признаването на пълнен 9-годишен мандат на заместващите съдии се нарушавал квотният принцип, установен с чл.147 от Конституцията, и това би позволило в даден момент една от трите власти (избиращи съдиите в Конституционния съд) да овладее съдът и да обезсмисли контрола, който този съд упражнява. Според този конституционен текст, съставът на съда от 12 съдии се формира, като квоти от по една трета от този брой се избират съответно от Народното събрание, от президента и от общото събрание на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, и периодически (през три години) се обновява със съдии от всяка квота. Както бе посочено по-горе, обаче, обновяването на състава става с последователното изтичане на 9-годишния мандат на всеки съдия, без да съществува изискване това да бъде едновременно за всяка квота и на всеки пълни три години. Поранната или по-късната подмяна на някой съдия няма да наруши казания квотен принцип и да се окаже в някой момент, че има повече от четирима съдии от някоя квота – обстоятелство, което би позволило (според решението на съда) една от трите избиращи съдиите власти “да овладее

съда". Такава хипотеза е невъзможна. Независимо кога става подмяната, понеже новоизбраният съдия трябва да бъде от същата квота, във всеки момент ще се запази предвиденото равенство от по четирима съдии от всяка от трите квоти. Така е и в конкретния случай относно около мандата на съдията Станислав Димитров (дал повод за издаване на това тълкувателно решение). Независимо дали той ще бъде сменен заедно със завършилите 9-годишния си мандат съдии през м.октомври 2000 г. или ще бъде сменен след изтичане на неговия 9-годишен мандат през м.май 2001 г., съдът във всеки момент ще бъде в състав от по четирима съдии от всяка квота. Така че опасенията за нарушаване на квотният принцип и за някакви неблагоприятни за функциите на съда последици от това, са направо неверни.

Обстоятелството, че при предсрочно прекратяване на мандата на народен представител, на президента и на членовете на Висшия съдебен съвет, заместниците им довършвали техния мандат, не е основание да се приеме същото и за конституционните съдии. За казаните по-горе лица има изрични разпоредби, които налагат извода за ограничения мандат на заместниците им. Такава разпоредба за членовете на Конституционния съд няма.

Не се съдържат аргументи в подкрепа на приетото от съда решение и в определението на Конституционния съд №2 от 8 юли 1997 г., с което са приети Правила за обновяване на състава на съда по жребий след изтичане на шестгодишния срок от първия мандат. Там нещата са разглеждани единствено от гледна точка на това, кои съдии трябва да вземат участие в жребия, без изобщо да е разглеждан въпроса за продължителността на мандата на съдия, избран в условията на чл.148, ал.3 от Конституцията. При това, определението е постановено извън

правомощията на съда, установени изчерпателно в чл.149 от Конституцията. Въпросът за обновяването на състава на съда по чл.147, ал.2 от Конституцията и §2 от Преходните и заключителни разпоредби към ЗКС е чисто административен и, съгласно чл.8, ал.1, т.6 ЗКС, е от изключителна компетентност на председателя на Конституционния съд. Грешка е било, че е допуснато този въпрос да се обсъжда и решава от състава на съда. Също така приемам като грешка и обстоятелството, че в жребия след шестата година от първия мандат на съда са участвали само първоначално избраните съдии, а не всички съдии, вкл. и избраните след изтичане на първите три години. Текстът на ал.3 от §2 на Преходните и заключителни разпоредби към ЗКС в това отношение е ясен в смисъл, че **“съставът се обновява”**, т.е. в обновяването чрез жребий е предвидено да участва целия състав, респ. всички съдии, а не само някои от тях. При така допуснатата грешка очевидно не могат да се правят изводи от включването на съдията Станислав Димитров в жребия за продължителността на неговия мандат (каквито изводи са направени в решението).

Всъщност с постановеното от съда тълкувателно решение е прието, че в Конституционния съд може да има две категории съдии: редовни (постоянни) - с пълнен 9-годишен мандат и временни (или заместващи) – с непълнен мандат, който при определени обстоятелства би могъл да се окаже с продължителност до 1-2 години или дори и до няколко месеца. Конституцията и Законът за Конституционен съд не допускат съставът на съда да се състои от различни по своето правно положение съдии. Това е посочено и в чл.5 от Правилника за организацията на дейността на Конституционния съд, където изрично е подчертано, че съдите от този съд са **равнопоставени**. Може ли да се говори за равнопоставеност, ако се

допусне, някои съдии да имат различно (по-малко) по продължителност участие в съда от съдиите с пълен 9-годишен мандат?

По тези съображения подписахме решението с особено мнение.

СЪДИИ:

Асен Манов

Иван Григоров